

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie zmiany §. 102 ustawy miejskiej z dnia 13. marca r. 1889 (Dz. ust. kr. Nr. 24).

Wysoki Sejmie!

Sprawozdaniem z dnia 4. września r. 1896 L. 56.801/96 przedłożył Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi projekt zmiany §. 102 ustawy miejskiej z dnia 13. marca r. 1889. Projekt ten nie przyszedł pod obrady Wysokiego Sejmu.

Ponieważ Wydział krajowy wykonując w myśl §. 101 przytoczonej ustawy w zastępstwie Wysokiego Sejmu naczelny nadzór nad całością zakładowego majątku i zakładowego dobra gminy i zakładów gminnych, uważa proponowaną zmianę ze względu na całość tegoż majątku i dobra gminy jako konieczną, przeto ponawia zeszłoroczne sprawozdanie z wnioskami:

Gminy miejskie otrzymawszy samorząd na mocy ustawy krajowej z 12. sierpnia 1866 przysły wnet do przekonania, że brak im najpotrzebniejszych instytucji i urzędzeń, jeżeli spełnić mają choć w części ciężary na nich obowiązek, szczególnie pod względem oświaty, stosunków zdrowotnych i w ogóle uporządkowania i upiększania miasta. Zabrano się tedy raźnie do pracy, ażeby powetować to, co w okresie przeszło wiekowym zaniedbanem zostało. Okres ten nazwaćbyśmy mogli śmiało okresem inwestycyjnym, a porównując stan naszych miast z przed 25 laty z obecnym, przyznać musimy, że się wiele zrobiło.

Oczywiście, że przeobrażenie to połączone było ze znacznymi kosztami. Używano tedy na ten cel zakładowych kapitałów i zaciągano pożyczki.

Dodać do tego należy, że ciężary własnego poruczonego zakresu działania wzrastały z każdym rokiem, a dosyć jest porównać budżety miast z r. 1867 z budżetami na rok 1896, ażeby się o tej prawdzie przekonać. Następstwem wzrastających ciężarów było, że każde miasto starało się wyzyskać wszelkie możliwe źródła dochodów.

Do tego przybyły kosztowne inwestycje wykonane przez miasta w interesie państwa, względnie kraju, jakoto: koszary i rozliczne budowle na cele wojskowe, budynki na pomieszczenie gimnazyów, sądów obwodowych itd. To są powody, jednak nie wyłączne, że miasta z każdym rokiem więcej się zadłużały, a niektóre z nich doszły już do ostatnich granic obciążenia, jakie znieść mogą.

Według dołączonego wykazu wynoszą „zaległości bierne“ w 30. miastach podlegających ustawie z 13. marca 1889 tak jak je powyższe gminy według stanu z r. 1894 i 1895 wykazały, 9,943.522 zł. 95 ct. Jakkolwiek stan zadłużenia się miast nie budzi

żadnych obaw, albowiem przeważna część inwestycji powstałych z zaciągniętych pożyczek przynosi gminom znaczne dochody, które służą i na spłatę zaciągniętych pożyczek, to w każdym razie należy wziąć pod rozwagę, że w wielu gminach są wszelkie możliwe źródła dochodów w zupełności wyzyskane a siła podatkowa jest w naszych miastach w ogólności dość słabą.

Dosyć powiedzieć, że na 30 ci miast podlegających ustawie z 13-go marca 1889. jest zaledwie trzy miast, w których suma rocznych podatków bezpośrednich przynosi lub dochodzi do 100.000 zł., w innych miastach wynoszą podatki bezpośrednie kilkanaście lub kilkadziesiąt tysięcy złotych.

Jeżeli przeto nasze miasta postępować mają na drodze pomyślnego rozwoju i jeżeli mają być ochronione od tego, ażeby nie popadły w finansową zawisłość, konieczną jest ogólna gospodarka i należyta kontrola, ażeby każdy cent z zakładowych kapitałów i zaciągniętych pożyczek był jak najdokładniej użyty.

Wydział krajowy śledząc z wielką uwagą postęp w rozwoju miast, przyszedł do przekonania na podstawie danych faktów, że powodem wzrastania długów w poszczególnych miastach, nie są wszędzie i wyłącznie powody, które powyżej przytoczyliśmy.

Te inne powody wzrastania długów nie dadzą się zgeneralizować, albowiem każde miasto ma swą własną historję rozwoju.

O ile jednak Wydział krajowy zbadał, jest powodem wzrostu długów w dosyć znacznej ilości wypadków *brak stałego gruntownie obmyślanego i konsekwentnie przeprowadzonego programu inwestycyjnego*. Uchwały inwestycyjne i połączone z tem uchwały zaciągnięcia pożyczek zapadają czasem, że się tak wyrazimy, pod wrażeniem chwili bez poprzednich gruntownych zbadań, bez należycie przygotowanych planów i kosztorysów i ulegają następnie znacznym zmianom, tak że pomiędzy celem, dla którego pożyczka została uchwalona a rachunkiem z użycia pożyczki okazują się dosyć znaczne różnice i nieraz z pożyczki pokrywane są wydatki, które w normalnem budżecie zupełne pokrycie znaleźć były powinny.

Drugim ważnym powodem zadłużania się gmin są *budżety gminne*, w których pozornie uchwalone wydatki znajdują pokrycie, w rzeczywistości jednak z powodu preliminowanych dochodów, które do kasy gminnej nie wpływają, zamykają się znacznym nieraz niedoborem.

Rady miejskie z powodów łatwo zrozumiałych są bardzo niechętne nakładaniu jakichkolwiek ciężarów na członków gminy, a nieraz i w takim wypadku, gdzie nieznaczny dodatek do podatków w obecnej chwili nałożony zapobiegłby przysłym znacznym ciężarom i pożyczkom, które następnie członków gminy przez długie lata obciążają.

Budżety gminne są często optymistycznie układane, tak ażeby się końce zeszyły.

Nieraz preliminarowane są różne rubryki dochodów, chociaż z góry przewidzieć można, że albo wcale w roku bieżącym nie wpłyną, albo nie w preliminarowanej wysokości a wydatki są tak obniżone, że Magistrat potrzeb pokryć nie może.

Jeżeli się doda do tego, że w toku roku zapadają uchwały połączone ze znacznymi wydatkami, nie mającymi już w budżecie pokrycia, powstaje rodzaj bezbudżetowej gospodarki, która się kończy na tem, że z końcem roku nie są popłacone podatki, ekwiwalent, należności szkolne, raty pożyczek, należności przedsiębiorców, zaległości mnożą się z roku na rok i kończą się zawsze nową pożyczką.

W końcu zaliczyć musimy do mniej szczęśliwych operacji „konwersje długów“ w niektórych gminach kilkakrotne w krótkich odstępach czasu powtarzane. Przy takich konwersjach wzrastają bardzo długi, przez wliczanie do pożyczki zaległych rat w kapitale i odsetkach, które w budżetach pokrycie znaleźć były winne przez dokończanie kapitałów i przez znaczne koszta konwersyi. Nadto poddają się gminy nader uciążliwemu rygorowi, że pożyczka nie może być w okresie 50. letnim, ani wypowiedzianą, ani spłaconą.

Wydział krajowy nie generalizuje bynajmniej przytoczonych faktów, stwierdza jednak, że fakta te oparte są na aktach Wydziału krajowego.

Nadto sprawdził Wydział krajowy, że Rady miejskie były czasem zbyt pochopne do zaciągania pożyczek ze swych własnych zakładowych kapitałów, nawet na pokrycie wydatków, które budżetem winne były być pokryte.

Każda taka uchwała zawierała zazwyczaj solenne zobowiązanie się do *zwrotu* w rocznych ratach. Zwroty te wobec wzrastających wydatków należą do wyjątków.

Dzisiaj w wielu gminach zakładowe kapitały znikły zupełnie.

Według obowiązującej ustawy miejskiej z dnia 13. marca 1889 powinna być Rada powiatowa regulatorem gospodarki gminnej, zapobiegać pozbywaniu się zakładowego majątku, zaciąganiu nie zupełnie uzasadnionych pożyczek i t. d.

Rady powiatowe jednak nie zawsze i nie zupełnie obowiązek ten spełniają. Nie chcemy stąd robić zarzutu Radom powiatowym.

Jeżeli bowiem Rady powiatowe nie dość odpornie w tych wypadkach się zachowują, to jest to raczej błędem organizacji i składu Rad powiatowych. Jak to ogólnie wiadomo wywierają większe miasta przeważny wpływ na ustrój Rady powiatowej, wybierając bardzo znaczną ilość członków Rady powiatowej.

Członkowie Magistratów i Rad miejskich zasiadają w Radach powiatowych w Wydziałach powiatowych, piastują godność w Prezydium Wydziałów i nieraz stanowią w Wydziale powiatowym większość, a ponieważ w siedzibie Wydziału powiatowego stale zamieszkuje, jawią się zawsze na posiedzeniach, podczas gdy zamiejscowi członkowie Wydziału powiatowego nie zawsze na posiedzenie przybyć mogą. Następstwem tego ustroju było, że nieraz te same osobistości, które w Radzie miejskiej pożyczki lub pozbycie zakładowego majątku uchwały, zatwierdzały w Wydziale powiatowym w myśl §. 36 ust. o repr. pow. i uchwały Rady gminnej, względnie przygotowywały do Rady powiatowej wnioski na zatwierdzenie, które to wnioski poparte na pełnym posiedzeniu przez licznych członków Rady miejskiej i Magistratu z łatwością były uchwalane.

Wydział krajowy dowiaduje się o zaciągniętej pożyczce dopiero z zamknięcia rachunkowego, a więc wtedy gdy nasza ingerencja jest bezprzedmiotową.

Na te powyżej skreślone niedogodności zwróciła przedewszystkiem uwagę ankieta sproszone przez Wydział krajowy w roku 1893 celem obrad nad reformą ordynacyi wyborczej dla 30. miast podlegających ustawie z dnia 13. marca 1889 i zaproponowała w §. 34. projektu ordynacyi wyborczej postanowienie *że nie może być obranym członkiem Magistratu, kto jest członkiem Wydziału powiatowego, lub tegoż zastępcą*. Wydział krajowy zgodził się na wniosek ankiety i zamieścił powyżej przytoczone postanowienia w projekcie reformy ordynacyi wyborczej, który sprawozdaniami z dnia 8 marca 1893 L. 17.622 i z dnia 7 grudnia 1893. L. 50.508 Wysokiemu Sejmowi przedłożył.

Projekt reformy ordynacyi nie przyszedł wówczas pod obrady Wysokiego Sejmu. Ponieważ jednak Wysoki Sejm na ubiegłej sesji ponownie Wydział krajowy zawezwał, ażeby projekt reformy na najbliższej sesji przedłożył, przeto Wydział krajowy postanowił jeszcze raz zasięgnąć zdania ankiety, której gotowy projekt do rozpatrzenia udzielił.

Oto ta ankieta, dzieląc zresztą w zupełności motywa przytoczone przez poprzednią ankietę, była zdania, że należy wypuścić z projektu reformy postanowienie, że członek Wydziału powiatowego lub tegoż zastępca nie może być obranym członkiem Magistratu, a natomiast doradzała Wydziałowi krajowemu wniesienie noweli do ustawy z dnia 13. marca 1889. poddającej pozbywanie zakładowego majątku i zaciąganie pożyczek zatwierdzeniu Wydziału krajowego.

Na poparcie powyższego wniosku przytoczono, że wykluczanie członków Magistratu z Wydziału powiatowego nie osiągnie w zupełności zamierzonego celu, albowiem w miejsce członków Magistratu weszliby niezawodnie członkowie Rady miejskiej, którzyby również dążyli bezwarunkowo do zatwierdzenia tych uchwał Rady gminnej, które ich głosami przysły do skutku.

Nadto przez wykluczenie członków Magistratu poniósłby Wydział powiatowy stratę, gdyż nie ulega wątpliwości, że członkowie Magistratu jako element inteligentny i obznajomiony ze sprawami publicznymi, mogą sprawom powiatu wielkie usługi oddać. Wydział krajowy przychylił się do zapatrywania ankiety, wypuścił z projektu reformy powyżej przytoczone postanowienie a natomiast wnosi nowellę do §. 102 ustawy z dnia 13. marca 1889. Proponowana nowela nie zmienia w niczem dotychczasowego działania Rad gminnych i Rad powiatowych, zawiera jedynie postanowienie, że do pozbycia zakładowego majątku i zaciągania pożyczek potrzebne jest również i zatwierdzenie Wydziału krajowego. Wniosek ten odpowiada w zupełności organizacji utworzonej ustawą z dnia 13. marca 1889. Jeżeli bowiem ustawa ta zawiera w §. 101 postanowienia, że Sejm — a w jego zastępstwie

Wydział krajowy ma najwyższy nadzór nad całością zakładowego majątku i zakładowego dobra gminy i zakładów gminnych, to w konsekwencji powinny być temuż Wydziałowi krajowemu nadane środki, ażeby temu ważnemu obowiązkowi wykonywanemu w zastępstwie Wysokiego Sejmu mógł zadość uczynić i ażeby się nie powtórzył wypadek, że gmina jako taka popadła w sekwestr sądowy i zagrożoną była licytacją całego zakładowego majątku.

Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy.

We Lwowie, dnia 18. czerwca 1897.

Marszałek krajowy:

S. Badeni w. r.

Sprawozdawca:

Dr. Józef Wereszczyński w. r.

Członek Wydziału krajowego.

U s t a w a

z dnia zmieniająca postanowienia §. 102 ustawy miejskiej
z dnia 13go marca 1889 (Dzien. ustaw kraj. Nr. 24).

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem
Księstwem Krakowskiem postanawiam co następuje :

Art. I.

§ 102 ustawy z dnia 13go marca 1889 (Dz. ust. kraj. Nr. 24)
znosi się w dotychczasowem brzmieniu, a natomiast obowiązować
będzie następujące postanowienie :

Zatwierdzanie uchwał przez Radę powiatową.

§. 102.

Do spraw, w których uchwały Rady miejskiej muszą być
przedkładane Radzie powiatowej do zatwierdzenia, należą prócz
spraw wymienionych w §§. 2, 86 i 87 także następujące :

- a) pozbywanie, zamiana, przeistaczenie, zastawianie lub stałe obciążanie rzeczy, należącej do zakładowego majątku lub dobra gminy, albo jej zakładów ;
- b) zaciąganie pożyczki lub przyjmowanie zobowiązania, jeżeli kwota pożyczki lub wartości ciężaru, wynikającego ze zobowiązania łącznie z długami już istniejącymi, przewyższa roczne dochody gminy, a względnie zakładów gminnych ;
- c) nabytki i przedsiębiorstwa, nie należące do zwykłego zarządu, jeżeli dla pokrycia wynikającego ztąd wydatku, potrzeba zaciągnąć pożyczkę lub obciążyć gminę prestacyami ;
- d) wydzierżawiania na dłuższy czas niż na lat sześć, lub w inny sposób, niż przez publiczną licytację najwięcej ofiarującemu ;
- e) opuszczanie czynszu, najmu lub dzierżawy, w części lub w całości.

Sprawy pod a) i b) wymienione, wymagają nadto zatwierdzenia Wydziału krajowego.

Alegat do sprawozdania Wydziału krajowego l. 34.662/97.

W Y K A Z

zadłużenia się 30. miast, podlegających ustawie z dnia 13. marca 1889

Liczba porząd.	M i a s t o	Stan obciążenia (długi i zaległości bierne)			K w o t a		U w a g a
		według					
		Inwen- tarza	Zam- knięcia rachun.				
		za rok	zł.	ct.			
1	Biała	1895	—	419.388	11		
2	Bochnia	1894	—	271.085	65 ¹ / ₂	Przedłożenia za rok 1895 zwrócono do przerobienia przy LW. 53 012 / 1896.	
3	Brody	1895	—	476.666	36 ¹ / ₂		
4	Brzeżany	1895	—	93.685	17 ¹ / ₂		
4	Buczacz	1895	—	80.451	91		
6	Drohobycz	1893	—	413.788	04	Przedłożenia za rok 1894 i 1895 brak dotychczas	
7	Gorlice	1894	—	79.422	54	Przedłożenia za rok 1895 nie nade- slano dotychczas.	
8	Gródek	1894	—	95.269	31	Przedłożenia za rok 1895 zwrócono do przerobienia przy LW. 48.997 / 96.	
9	Jarosław	1895	—	323.167	92 ¹ / ₂		
10	Jasło	1895	—	104,260	67 ¹ / ₂		
11	Jaworów	1894	—	62.012	17 ¹ / ₂	Przedłożenia za rok 1895 nie nade- slano dotychczas.	
12	Kołomyja	—	1895	628.295	64		
13	Krosno	1895	—	54.808	16 ¹ / ₂		
14	Podgórze	1895	—	220.515	44 ¹ / ₂		
15	Przemyśl	1895	—	383.199	23 ¹ / ₂		
	Do przeniesienia			3,706.016	36 ¹ / ₂		

Liczba porząd.	M i a s t o	Stan obciążenia (długi i zaległości biérne)				U w a g a
		według		K w o t a		
		Iuwentarza	Zamknięcia rachun.			
		za rok		zł.	ct.	
	Z przeniesienia	—	—	3,706.016	36 ¹ / ₂	
16	Rzeszów	1895	—	280.241	79	
17	Sambor	1895	—	351.133	68 ¹ / ₂	
18	Sanok	1895	—	239.311	82	
19	Sącz Nowy	1895	—	115.005	80	
20	Śniatyn	1895	—	68.660	18 ¹ / ₂	
21	Sokal	1895	—	98.326	21	
22	Stanisławów	1895	—	1,366.497	32	
23	Stryj	1895	—	499.094	68	
24	Tarnopol	—	1895	529.842	82	
25	Tarnów	1895	—	1,108.645	97	
26	Trembowła	1895	—	462.423	17	
27	Wadowice	1895	—	82.454	16	
28	Wieliczka	—	1895	119.778	16	
29	Złoczów	—	1895	301.499	84	
30	Żółkiew	1895	—	614.590	98	
	Ogółem	—	—	9,943.522	95 ¹ / ₂	

We Lwowie dnia 10. września 1896.